

LS 0130 – LS 0131

Gustaf Olofson: "Det gör jag inte. Gustaf Artur" sa hon. "Ja! - då känner jag igen Dig" sa hon. "Är Du här i Sverige ja"! "Kom med mig över ikväll"! Så vi var över där på kvällen. Vi var där.

Lennart Setterdahl: Så Olofsson kände hon inte igen, men Gustaf Artur.

Gustaf Olofson: Hon kände inte igen Gustaf Olofsson, but; Gustaf Artur, det var allt vad dom kallte mig, ser Du. Gustaf Artur! But hon hade förglömt det. Jag hade inte sett henne för - well - för 55 år, 56!

Lennart Setterdahl: Det är Gustaf Olofson som sitter och berättar, i Jamestown, New York. Han var född 1906, den 13 april, i Hästås, i Sverige och han kom till Amerika 1929. Det är idag den 10 september 1985.

Så om vi går tillbaka lite grand nu: Gustaf. Du var född på en lantgård?

Gustaf Olofson: Ja. Litet ställe. 12 tunnland jord.

L: Försörjde det familjen?

Gustaf: Nej, var dåligt. Det var dåligt. Han arbetade vid sidan om och hjälpte bönderna.

L: Jaha. Med jordbruket?

Gustaf: Vi var. Vi var sju barn alltsamman men två dog when dom var små, dom minns jag aldrig. And en syster dog när hon var 23 år, när jag hade kommit hit till Amerika. And - väl vi var ut - så fort vi läste prästen så gick vi ut. Jag var ute och arbeta när jag var 14 år gammal, så har jag inte vart hemma sen mycket efter det.

L: Nähä. Men Du fick börja och hjälpa till hemma på den lilla gårdbiten?

Gustaf: Å ja! Varje sommar och vid skollovet, då var vi ute och gallra rovor och luka rotfrukter. Vi arbetade. Vid åtta år gammal så arbetade vi alltid. Vi hade inget skollov som dom har nu!

L: Nähä! Inga ferier.

Gustaf: Nä.

L: Fick Du betalt för det, när Du hjälpte till så eller?

Gustaf: All vi fick, så fick 'la föräldrarna några ören.

L: Jaså det fick gå till dem också.

Gustaf: Ja.

L: Så det blev inget över att köpa och russla för själv.

Gustaf: Alltså, jag fick inga

L: Var Du en utav de äldre?

Gustaf: Det var mycket dåligt. Ibland, när mamma kunde gå till butiken och handla, så kunde hon få en strut karameller kanske. Vi kanske fick en var, det var en till var och en. Det kanske var sju åtta karameller, så vi fick **en** vardera. And det var ju inte så ofta dom köpte i affären.

Det var väl kanske socker.

L: Bytte de med ägg då eller?

Gustaf: Va?

L: Bytte de med ägg då?

Gustaf: Ägg ja. Nej, det hade dom, hönorna värpte inte bara om sommarn!

L: Så vintertid, då var det

Gustaf: Då var det stopp!

L: Då var det få ägg ja.

Gustaf: Ja.

L: Bodde ni nära vatten så ni kunde fiska?

Gustaf: Vi fick färsk fisk från sjön, from Kattegatt. Vi var bra nära från Kattegatt. Vi fiska inte, nej. But det var pojkar som kom opp på sina cyklar och så hade dom en låda med fisk. Dem sålde den billigt. Det är vad dom tjänade några öre på.

L: Var det sådant de hade fiskat själva?

Gustaf: Dom kanske fick fisken av fiskarna när fiskbåtarna kom in. Det var bara en - ja - säg en 3 4 kilometer from sjön vi bodde se. Och då pojkar, som var tio elva och tolv år, hade dom en cykel, så hade dom - dom kallte den för en sockerlåda -

L: Där framme?

Gustaf: framme och en där bak.

L: En där bak.

Gustaf: And då kom dom opp med fiskad: sill and flundror och dom hoppa, vittlingen.

L: Det var färsk fisk då?

Gustaf: Färsk fisk; dom levde! Dom levde. Som; flundror, dom dör inte fort, så dom hoppa i lådorna!

L: Dom hade inte brutit av nackarna på fiskarna då, inte!

Gustaf: Nej det gjorde dom inte.

L: Utan dom skulle vara färska.

Gustaf: Dom skulle 'va färska. Ja. Så - vi hade mycket fisk.

L: Ni hade bra mat då, när ni fick sådan fångst.

Gustaf: Å, vi åt! Vi var aldrig hungriga.

L: Och mycket potater och

Gustaf: Ja potatis hade vi ju själv.

L: Det hade ni själva ja.

Gustaf: And; rågen.

L: Ja.

Gustaf: But - nu när jag var hemma i Sverige förra sommarn, då frågade de: vad vill Du ha för middag? "Fisk". Jag hade flundror, såhär stora and jag hade torsk and - när dom åt kött, 'tade' jag fisk! Den är färsk fisk. Dom körde ner till hamnen och köpte fisk bara för mig! So I had

L: Du kom ihåg hur det smakade.

Gustaf: Ja. And told them: It is good! You don't get it like here.

L: Den djupfrysta smakar inte samma.

Gustaf: Nej.

L: Du gick i skolan där då, varenda dag i veckan, när Du växte upp: sju åtta nio år.

Gustaf: Ja. Vi gick till skolan varje

L: Varje dag.

Gustaf: Klockan åtta. Vi börja klockan åtta och sluta klockan fyra på eftermiddagen.

L: Jaså en så lång dag.

Gustaf: Mhm.

L: Ja.

Gustaf: Så var vi hemma sen lördag och söndag. And. Vi fick i skolan. Men då hade vi hemmaläxor se.

L: Ja.

Gustaf: Vi lärde. Vi var inte just komma hem och - do - gå ut och ha roligt. Vi var hemma läsa. Vi hade läxor just med oss hem.

L: Vem hjälpte Dig med läxorna? Hade Du äldre syskon eller var Du den äldste?

Gustaf: No. Nej. Jag var inte mycket med mina syskon. Det var två 'doma mellan mig se and dom andre and jag var a kind of ensammen där.

L: Jaså. Jaha.

Gustaf: Du fick så mycket i skolan och gick över det och sen fick Du lära Dig.

L: Så Du hade ingen till hjälp när Du lärde Dig då? Pappa hjälpte Dig inte?

Gustaf: Inte mycket no. Inte mycket.

L: Inte mamma heller?

Gustaf: Mamma kanske hjälpte oss lite granna men pappa gjorde inte mycket.

L: Nähä.

Gustaf: Dom hade inte mycket education either, at that time.

L: Nej nej. Var det roligt i skolan tyckte Du?

Gustaf: Va?

L: Hade Du lätt för att gå i skolan? Jag menar: med att skriva och räkna?

Gustaf: Nej. Jag hade det svårt. Skrivningen var min värsta and stavningen, det kan jag inte göra än!

L: Du har sekreterare här.

Gustafs hustru: But he is good at arithmetic.

L: Jaha. Jaså räkning har Du lätt för?

Gustaf: Ja.

L: Jaså det kom naturligt.

Gustaf: Ja. That comes easy. I can figure it in my head fast and I can do it on a paper.

L: Säger Du det! Så det hade Du lätt för i skolan då.

Gustaf: Ja. Ja.

L: Berömde skolläraren Dig för att Du hade lätt för att räkna?

Gustaf: Nä, vi never got any beröm.

L: Inte det?

Gustaf: Nej.

L: Det var aldrig någon som sa att: detta gjorde Du bra Gustaf, eller så?

Gustaf: Å, nej.

L: Det förekom inte?

Gustaf: Om Du inte gjorde rätt så fick Du en örfil istället!

L: Men om Du gjorde rätt, då blev det ingenting!

Gustaf: Nej.

L: Var det så i regel att ingen berömde någon för att de gjort ett bra arbete?

Gustaf: No det var inget att tala om at that time. Vid den tiden.

L: Det var så Du skulle göra i alla fall.

Gustaf: Jag har en clipping från Sverige, från 30-talet and det är så nära på detsamma när jag gick i skolan. Det talas om hur lärarinnan var, eller skolan var - and var det några rika så hade dom

L: Företräde.

Gustaf: företräde - ja - and dom bringar fram äpplen and dom bringar fram mat till lärarinnan and dom kunde göra precis som dom ville, men dom andre; torparna, som inte hade det så bra, det var - just so 'di' got through.

L: Och det var ingenting att göra åt det?

Gustaf: No.

L: Det var så som det alltid varit.

Gustaf: Inte på den tiden. Inte på **den** tiden no. Inte.

L: Var det en väldig respekt för prästen och för de större gubbarna?

Gustaf: Det blir.

L: Vem var störst i Din socken?

Gustaf: Det var - ja. Först kom prästen där. I say: i Stafsinge 'körka hade vi en wonderful präst.

L: Ja.

Gustaf: Han hette Pålsson.

L: Jaha.

Gustaf: He was a very nice person.

L: Ja - men - som barn - Du kunde inte prata till honom inte?

Gustaf: Oh no! Vi skulle sitta! Vi skulle sitta på en stolen.

L: Och alla skulle ta av sig mössan.

Gustaf: Och vara tyst. And när det kom to äta. Du vänta till dom gamla har ätit. Då får ni, om där är nånting igen. Då gör de inte som nu, nu ska barnen ha först!

L: Var det prästen som var högst i bygden i Stafsinge eller?

Gustaf: Jag tror det! Jag tänker det. Prästen var den högste i församlingen.

L: Alla såg upp till honom.

Gustaf: Ja, alla såg opp till honom, cause han hade alla. Han hade alla namnen and om Du vill ha reda på nånting nu, så skriver Du till prästen - ännu. And han kan finna ut **när** Du var född and **var** Du var född. Han har det i gamla kyrkoböckerna. Ja.

L: Så det fanns ingen storbonde, eller godsägare, i närheten där Du bodde?

Gustaf: Oh yeah. Yeah Lindhult - and Torebro - and Hässleholm - and Långåsen - and -

L: De var också högt upp.

Gustaf: Well - de var jordbrukare se.

L: Jaha.

Gustaf: And: Lindhult - I don't know. 'Di har inte sålt ut nånting, but nu har dom ju. Dom brukar ha en tolv par hästar, mer kör jordbrukarehästar. Jar minns när jag såg när dom var ut och körde, tolv - tolv par hästar gick och plöjde - men så hade de ju andra vagnshästar men så ägde 'di en stor gård.

L: Jaha.

Gustaf: And; jag tror att den är lika stor idag som den var då.

L: Så dom hade mycket och säga till om?

Gustaf: Jaa. But - he was - he was something för armén.

L: Jaså militär?

Gustaf: Jag tänker något löjtnant. Dem kallte han för löjtnant.

L: Så han ingav respekt?

Gustaf: Nja - han var inte mycket ute i folket mycket.

L: Nä nä. Så dom höll sig undan ja. Så gick Du då och konfirmerade Dig i Stafsinge.

Gustaf: Ja - mhm.

L: Ja. Hur många konfirmandkamrater hade Du som gick fram?

Gustaf: Jag har glömt 'et. Vi var kanske en 15.

L: Jaså?

Gustaf: 15 - well - med flickorna också kanske vi var mera.

L: Gick inte flickor och pojkar på samma gång?

Gustaf: No vi fick En - han hade pojkarna i en dag och flickorna en annan dag. But; ibland så var vi tillsammans men outhvise vi gick där hele vintern lång se.

L: Jaså.

Gustaf: Hele vintern gick vi ju där.

L: Och så läste ni fram över pingsten då eller?

Gustaf: På våren. På våren. Jag var ute och arbeta innan. Jag var i Bengtssons gård.

L: Du arbetade som dräng då?

Gustaf: Då - innan jag hade läst för prästen.

L: Jaså.

Gustaf: And innan jag hade slutat skolan, då hade dom fortsättningsskolan! Jag måste gå i skolan en hel vinter väl - det var som alla veckor på vintern. But well - jag arbetade så - jag kunde göra det.

L: Jaha. Så - Du var stor och stark då, redan i unga år.

Gustaf: Oh yeah.

L: Så Du hade lätt för arbetet?

Gustaf: Oh yeah I was - ja, jag var stark. Jag arbeta strängt.

L: Räknade de med att Du skulle göra en mans arbete trots att Du var så ung?

Gustaf: Ja.

L: Det var inte det att de sa: Gustaf; Du ska ta det lite lättare nu för att Du är inte så stark?

Gustaf: 'A!' No no.

L: Det var inte det?

Gustaf: Nä nä.

L: Utan Du fick hänga i.

Gustaf: Nej! Det var och gå upp klockan sex på morgonen, innan sex, och så hålla på till klockan nio på kvällen.

L: Jaha. Men Du sov en timme middag?

Gustaf: Vi hade en timma om middag.

L: En timma ja.

Gustaf: Jaa.

L: Medan hästarna skulle få.

Gustaf: Det var brukligt. Det var nog för hästarna skulle äta!

L: Annars hade de inte fått något!

Gustaf: Annars hade 'di inte fått 'di heller!!

L: Blev Du tillfreds av det arbetet?

Gustaf: Well I like farming - eller - jordbruk. Well då arbeta jag som slaktare. Han hade ett jordbruk också men han slakta för samme gång. Jag arbetade med honom för about tre - jaa, jag var där tre - i tre - tre och ett halvt år I guess.

L: Jaså Så pass länge.

Gustaf: Ja. Jag var där två gånger. Well allt vad jag hade var 50 kronor i månaden.

L: Jaha.

Gustaf: 50 kronor. Det är inte mycket i månaden. And så hade jag ju mat and board.

L: Kunde Du spara pengar på det?

Gustaf: Nej.

L: Vad hade Du för nöjen under lördagen och söndagen när Du var ledig?

Gustaf: Dans.

L: Jaså dans.

Gustaf: Gick jag ut på dans. I was so good and dancing!

L: Hur långt åkte Du för att dansa?

Gustaf: Well dom hade dansbanor and dom hade - på vintern hade dom föreningshus som dom hade danser på lördagkvällen.

L: Men åkte Du långt bort för att dansa eller var det i närheten?

Gustaf: Sometimes, som .. Ibland så kunde vi köra bra långt.

L: Och det var cykel?

Gustaf: En Cykel. Well. Jag hade en cykel.

L: Och då var det andra pojkar och flickor så ni var tillsammans då ja?

Gustaf: Ja.

L: Var Du med i någon förening, så som nykterhetsförening eller idrottsförening?

Gustaf: Nej inte i Sverige - no.

L: Inte i Sverige.

Gustaf: Nej.

L: Fanns det någon idrottsförening på platsen?

Gustaf: Va?

L: Fanns det någon idrottsförening i Stafsinge?

Gustaf: Jag tror dom hade en jordbruksförening, or vad dom kallar det, but jag var inte- jag hörde inte till nån. Nej. Jag hörde inte till nån.

L: Nej. När Du arbetade, då fanns det inga fackföreningar?

Gustaf: Nej.

L: Det var okänt.

Gustaf: Inte på **den** tiden.

L: Hur gammal var Du när Du började få upp idén för Amerika, eller vad fick Du den tanken ifrån?

Gustaf: Jag var 23 år när jag lämna Sverige.

L: Blev Du less över arbetet i Sverige då, eller försökte Du att göra någonting annat än jordbruksarbete?

Gustaf: Nej. Jag försökte men jag kunde inte få något.

L: Det var svårt att få arbete?

Gustaf: Jag kunde inte få något annat så.

L: Du tänkte inte på att åka in till Göteborg eller Kungsbacka, eller?

Gustaf: Jag försökte i Varberg, jag försökte oppe i .. ja - jag minns inte nu var det var, oppe i Västergötland.

L: Borås?

Gustaf: Borås. Jag var där, but - no work.

L: Inget arbete?

Gustaf: No där var inget arbete. So I låna pengar. Låna pengar and reste till America.

L: Hur gick detta till? Var det någon som hade sagt till Dig att Du skulle resa till Amerika eller hade Du läst om det någonstans?

Gustaf: Va?

L: Hade Du läst någonstans att det var bättre i Amerika?

Gustaf: Well jag hade en kusin här and en morbror, här i Amerika.

L: I Jamestown?

Gustaf: Ja. Engberg.

L: Ja.

Gustaf: Mrs Engberg, Hildur Engberg, det var min kusin.

L: Jaha.

Gustaf: And 'henna far. Så jag skrev till dem. Dom hade vart här i tre eller fyra år innan, så jag skrev till dem and jag låna pengar av min morbror se, för resan and

L: Och han skickade pengar då?

Gustaf: Jaa.

L: Så Du hade arbetat då: ifrån före konfirmationen, ända upp till 23 år och det fanns inga möjligheter att spara någonting så att Du kunde åka!

Gustaf: Well jag spara ingenting!

L: Du sparade inget! Det gick åt på flickor, vin och sång!

Gustaf: Well -

L: Var det så att man levde för dagen?

Gustaf: Well. Jag röka, 'di kosta nära en krona i veckan.

L: Att röka!

Gustaf: Ja.

L: Var det så dyrt! Var det pipa eller cigaretter eller?

Gustaf: Jag rökade pipa då i Sverige se.

L: Å pipa.

Gustaf: Well en paket tobak kosta en dollar krona.

L: Var det Tigerbrand?

Gustaf: Tigerbrand ja. That's right - and - så gick vi ut och dansa 'ena gånger, en och två gånger i veckan. Well det var två do.. kronor i inträde varje gång. Well then Du skulle ha lite kläder ibland and, byta arbetskläder, and skor, sulorna, 'slete ut dem. Vad blev där igen? Inte mycket kvar!

L: Så Du var "ren" då på måndagen när Du började igen!

Gustaf: (Skrattar).

L: Så Du hade inget val.

Gustaf: Måndag! Söndag! Det var ingen söndag och måndag, det var arbete. lika långt på söndan som på måndan.

L: Kostade det en krona i veckan att röka?

Gustaf: Just.

L: Det hörs mycket ut tycker jag men det var så pass dyrt då? Du rökte under arbetet hela dagen?

Gustaf: Well en paket tobak, det varar inte mer än en vecka

L: Nähä.

Gustaf: and jag minns att ett paket tobak kostar en krona.

L: Jaha. Så det smakade gott då efter kaffet med en pipa.

Gustaf: det var det enda nöjet en hade se!

L: Så: morbror Engberg skickade över en biljett då?

Gustaf: Well - jag låna pengar från honom till komma över.

L: Du hade gjort exercisen?

Gustaf: Ja ja, den gjorde jag

L: I Varberg eller?

Gustaf: i Halmstad.

L: I Halmstad.

Gustaf: Ja.

L: Och Du var ute i sex månader eller?

Gustaf: Nä! Jag var ute i tre 'månar.

L: Tre månader.

Gustaf: Ja.

L: Det var ju så många som åkte ifrån exercisen i Sverige.

Gustaf: Ja, but

L: Det tänkte Du inte på?

Gustaf: Det var inget svårt. Jag tyckte om det. Det var bra!

L: Vad var det som skrämde pojkarna då?

Gustaf: Jag vet inte **varför** dom inte ville 'exera, men jag hade det bra!

L: Men Du hörde utav många som skulle ge sig iväg till Amerika att de ville inte 'exera?

Gustaf: Yeh I know.

L: Det var den idén.

Gustaf: mm mm. Ja.

L: Dom stack iväg ja. Du köpte biljetten då i Halmstad eller i Varberg eller var?

Gustaf: I Falkenberg.

L: I Falkenberg.

Gustaf: Ja.

L: Och det var ifrån Göteborg då?

Gustaf: Ja då reste vi

L: Direkt till

Gustaf: Då reste vi till Göteborg och hade undersökning. Det var just när dom slutar. Om jag rest ett år innan så hade jag 'måste gå till Ellis Island and då undersökte dom där. - But nu - det året - så hade dom changet that law, så Du fick undersökning i Göteborg.

L: På konsulatet där eller?

Gustaf: Well det var doktor där, så jag måste resa till Göteborg ett par dagar innan and ha en undersökning - and - well -

L: Allting klart ja.

Gustaf: Allting var klart då.

L: Var Du ensam eller hade Du någon kamrat med Dig?

Gustaf: Jag var ensam.

L: Det var ingen mer som åkte med då.

Gustaf: No. Jag var ensam. And då var det ingen fara att dom sände mig tillbaks igen, utan när jag kom till New York, då. - Well på båten! träffa jag en pojk from Skåne som hade vart här i Amerika förr, men han hade varit hemma i Sverige för länge så han måste gå som immigrant igen, men han kunde tala lite engelska, han kunde tala så han klara sig. And - så han sa till mig - jag fick en lapp på mig ser Du, först, - att jag skulle ta immigrant tåget till

L: Jamestown.

Gustaf: Jamestown - and jag skulle komma hit på morgonen, som med en gång på morgonen. Det var just like a (?) train - we went by that train. But he said: "om Du vill gå med mig, så lämnar vi dom och tar ett annat tåg. Du har biljett. Tar ett annat tåg och så kommer vi dit klockan ett på natten, istället för klockan åtta nio i morgon bitti". "Okey" I said, so I - det var ingen. När Du är ung, Du

L: Du litade på vad han sa.

Gustaf: Japp. Så vi did it and I kom hit, så var det klart!

L: Jaha.

Gustaf: And then we took a taxi, he stopped it in the square, in a rooming house and he told the taxidriver to drive my up to (?) avenue. And it was all!

L: Och där bodde Engbergs?

Gustaf: Ja. And. Ja.

L: Men innan vi kommer in i Jamestown nu, vad sa prästen när Du tog ut betyget?

Gustaf: "Good luck"!

L: Men det sa han väl inte.

Gustaf: (skrattar gott).

L: Så han varnade Dig inte för att: Du gör dumt nu Gustaf. Du ska tänka Dig för innan Du åker över.

Gustaf: No - but - No.

L: Han sa ingenting?

Gustaf: No han sa ingenting.

L: Var det många som hade åkt ifrån Din församling?

Gustaf: Ja ja. Det var många som hade emigrerat, but inte så många då, det var på slutet! Jag var med dom siste som kom här, from Sverige. Det var inte många som kom efter -29, because tiderna blev så dåliga.

L: Så dom började åka härifrån till Sverige istället.

Gustaf: Jaa. Tiderna var så dåliga här i Sverige .. in Amerika.

L: Så det var stopp.

Gustaf: Så det var inte många som kom 'etter.

L: När Du åkte hemifrån; hade Du stort kalas, eller party?

Gustaf: Nej. Haha!

L: De kanske fick bära Dig från båten?

Gustaf: Haha! Nej.

L: Men Du hade väl?

Gustaf: Jag gick. Jag bar min suitcase till station.

L: Du gjorde det. De hade inget kalas för Dig, ungdomarna?

Gustaf: Nä då.

L: Åkte Du i tysthet eller?

Gustaf: Va?

L: Åkte Du i tysthet eller talade Du om för de andra att Du skulle åka?

Gustaf: Ja. Å ja 'di visste om 'et.

L: Men det var ingen som kom till stationen och vinkade av Dig?

Gustaf: Well. I think där var two kamrater som såg mig 'å'.

L: Jaha. Hade Du någon fästmö vid Den tiden?

Gustaf: Å, jag hade en på varje finger.

L: dom kom inte ner till stationen?

Gustaf: Nej! Fem på tummen!!

L: Vad hade Du sagt till dem nu då, när Du skulle åka, att Du skulle komma tillbaka?

Gustaf: Å, ja. Vi alla. Vi alla skulle komma tillbaks, sure, everybody say that.

L: Dom säger det.

Gustaf: Ja!

L: Och det var ingen som ville åka med Dig?

Gustaf: No I didn't ask! because I didn't know if I could take - taga vara på mig själv!

L: Jo men i Den åldern så ställer dom inte sådana frågor i regel, utan man tror att allting leker och ska gå bra.

Gustaf: That's right. 'Di hade ingenting att förlora

L: Neej.

Gustaf: - så.

L: Så Du lämnade inte med några större samvetskval? Det var inget arbete som Du tyckte om som Du lämnade,

Gustaf: No. No.

L: Utan: that was it.

Gustaf: Det var ingen som

L: Du hade inte funderat på att bli jordbrukare själv och köpa Dig ett par kor och en häst?

Gustaf: Var? - Här?

L: I Halland?

Gustaf: Oh i Halland?

L: Ja.

Gustaf: Yeah if I had some money. Pengar.

L: Du var intresserad av jordbruk?

Gustaf: Va?

L: Du **var** intresserad av jordbruk?

Gustaf: Oh yeah! I liked it, and I still like it.

L: Men det var omöjligt?

Gustaf: I've been trying here too, but -

L: Men det var omöjligt att komma ifrån en stor familj på en mindre gård och köpa sin egen jord i Halland?

Gustaf: No, You got to have some money.

L: Eller gifta sig med flickan på 'gårn.

Gustaf: Well - that's it!

L: Det var en del pojkar som gjorde det - dom gick den vägen?

Gustaf: Yeah.

L: Resan över, var den med Gripsholm, eller med Drottningholm?

Gustaf: I think it was Gripsholm.

L: Gripsholm.

Gustaf: Ja. I came over with Gripsholm.

L: Och Ellis Island fanns inte till?

Gustaf: mm?

L: Ellis Island behövde Du inte gå till?

Gustaf: No. No.

L: Åkte Du i andra klass?

Gustaf: No tredje!

L: Tredje?

Gustaf: Yes.

L: Tredje!

Gustaf: **oh yes!**

L: Så vad hände då i New York? Du gick rätt av båten, allting var .

Gustaf: Rätt av båten - and - like I said at Calle - vi vara group. Det var finska och det var norska and det var - vi var en hole group and 'di var - di hade en - di fick -

L: A sign?

Gustaf: Yeah and put a line where we were supposed to go. And. So he said: "If You want to go with me, we just leave and take a taxi to the station and take another train"!

L: Jaha. Och Du åkte lättvindigt? Du hade en kappsäck bara?

Gustaf: Ja.

L: Du hade ingen stor trunk med Dig?

Gustaf: **Oh No!**

L: Inga arbetskläder?

Gustaf: No!! (Gustaf skrattar till).

L: och inga verktyg?

Gustaf: No!

L: You travelled light.

Gustaf: I travelled light!

L: Så. - Hur var resan över? Det var första gången Du var på en sådan stor båt.

Gustaf: We had a lot of fun! We never thought of anything. We were dancing every night and afternoon and had good food and everything - and - båten! Vi never. Vi tänkte aldrig på att: vi kommer till Amerika. Vi kan inte säga ett ord. Vad ska vi göra?

L: Det tänkte Du aldrig på?

Gustaf: Tänkte aldrig på det. Aldrig.

L: Hur kändes det när Du lämnade Vinga fyr utanför Göteborg? Tänkte Du någonting på att: kommer jag tillbaka hit igen, eller? Hade Du någon känsla i bröstet av att Du lämnade Sverige? Betydde det någonting för Dig?

Gustaf: Nej, inte förste gången. Nej, det gjorde jag inte. Allting

L: Allting låg framför Dig.

Gustaf: Ja.

L: Du tittade aldrig tillbaka?

Gustaf: No.

L: När Du kom till New York och såg Frihetsgudinnan, - Du såg den?

Gustaf: Ja. När jag hörde italienarna språkade - jag kunde ingenting!

L: Men Du kände inget särskilt när Du såg Frihetsgudinnan då?

Gustaf: Well - that's - det var Amerika.

L: Det var Amerika.

Gustaf: Det var Amerika; så.

L: Men Du tänkte inte på att det var frihet eller någonting sådant,

Gustaf: No.

L: utan det var bara; ett nytt land.

Gustaf: Det var ett nytt land, ja - and

L: Många språk.

Gustaf: Ja.

L: Den där skåningen som var med Dig, han hade arbete i Jamestown eller kom han på besök?

Gustaf: Nej. Jag tror att jag hade better tur än he had, because: I only saw him. Jag såg honom bara **en gång efter**, det var ett par månader 'etter. Jag mötte honom - and - då fråga han om han kunde låna pengar av mig.

L: Så. - I september. Du kunde inte läsa tidningar, eller någonting, när Du kom då?

Gustaf: I couldn't. I didn't understand Yes or No. Jag förstod inte någonting.

L: Nä. Men Du bodde med - med Engbergs?

Gustaf: Engbergs ja.

L: Ja. Och dom pratade ju svenska med Dig.

Gustaf: Ja dom prata svenska och dom hade lärt sina barn att: nu kommer det en svensk pojk från Sverige: Gustaf, - and nu får ni tala svenska, för han kan inte tala engelska!

L: Hur gamla var dom barnen?

Gustaf: Well Greta, she was

Anhörig: Greta is almost 60 now.

L: Jaha.

Gustaf: 60. 60, 70,

Anhörig: You know Gus Engberg?

L: Ja ja, just det!

Anhörig: It's hes family.

L: Men han dog, Gus Engberg?

Anhörig: Yes.

Gustaf: Hon måste vart 'en sex sju år; Greta, den äldsta

L: Jaa ja.

Gustaf: and then Harry, he was fem - and Erik

L: De pratade svenska till er då?

Gustaf: Dom prata svenska and dom still pratar svenska allihopa, lika bra som jag.

L: Men Gus Engberg, talade han om för Dig att: det ser dåligt ut här nu med arbeten?

Gustaf: Nä. Jag kom dit på torsdag,

L: Jaa.

Gustaf: på torsdag morgon. And jag kan tala om lite 'grann 'vad jag hade. Well. I went to bed, then. Dom hade ju sängen färdig för mig. Dom skulle gått och 'mötet mig på morgonen, se and; then i alla fall. På morgonen, när jag vakna opp och hade klätt mig, så skulle jag ha breakfast and då fick jag kaffe and cake! sponge cake! and jag tog en bit sponge cake så här - and - Gee! det var gott! Så Hildur sa: "Tycker Du om det"? "Yes" sa jag. "Ät allt Du vill", sa han. Jag åt opp halve caken!

L: Du hade fortfarande matlusten kvar ifrån Sverige! Du hade matlust på den tiden.

Gustaf: Det var så gott! Jag kunde äta så mycket. Well i alle fall det var torsdag morgon. And then fredag, så var jag där se. Nej detta var fredag morgon! Vi kom in på torsdag natten se. Vi kom 'te New York på torsdan. Ja. Så på lördag morgon så sa Gustav att han var supposed to arbeta på förmiddan, men han sa: "Jag ska ta i morron tid av. Then vi ska gå ut och se if vi kan finna nåt arbete för Dig". Så vi gick ut klockan åtta och från den ene platsen till den andre and

L: Var det fabriker?

Gustaf: Fabriker ja. And vi kom to Junion National, that's a furniture factory and jag fick ett arbete där! Dom lova att jag kunde börja på måndag. And - jag fråga aldrig hur mycket dom betalar - nothing about that - but; jag kunde börjat där på måndag. But; då gick vi då Harrison street, så gick vi förbi Crescent Tool. Så Gustav sa att: "Låt oss gå in to Crescent Tool och fråga om dom har nånting där. Det vore mycket bättre om Du finge ett arbete därest .. där".

L: Betalade de mera?

Gustaf: Ja, dom betalade mera där. Så vi stanna in där and 'supertentarn - 'di var så många. Han titta på mig and he said: "Ja"! he said. "I think I got something for You"!

L: Pratade han svenska till er?

Gustaf: Nej, nej var engelska, but; that - that's what he said anyhow. Gus understood him. So he said: "You'll come in here Monday morning and report to (?) - and they showed me where to go. So: that's how I (?). So I started there at Monday morning - and the (?) was Swedish, so he told it to the boss - and the boss was Swedish. I started in the hammer shop - and I quitt there in the same hammer shop, I retired there!

L: So - You worked there - every day then - until You retired.

Gustaf: I never had another job.

L: Och Du kunde ingenting när Du kom in där? Du fick lära Dig allting från början?

Gustaf: Ja.

L: Vad arbetade Gus Engberg med?

Gustaf: He was a furniture man. He went from one place to another and he didn't stay in one place.

L: Nähä.

Gustaf: He was 'arbete' in furniture job. And during the war, then the furnitures was down, so he worked at Crescent Tool for a while.

L: Jaha. Bodde Du då hos Engbergs?

Gustaf: I boarded there until I got married.

L: Kom Du underfund med att det blev allt mer dåliga tider? Sen kom ju kraschen i oktober.
The stock market crash came in October.

Gustaf: What's that?

L: The stock market crash in October.

Gustaf: Yes, but You know

L: Du visste inte **av** det?

Gustaf: No. No!

L: Det bekom Dig inte någonting?

Gustaf: I didn't lose any money!

L: Ja men pratade folk om 'et?

Gustaf: Ja, jag förstod inte vad dom sa, vad dom 'menat med det.

L: Du förstod inte vad det var?

Gustaf: Nej, jag förstod inte det. Jag tänkte aldrig på nånting sånt där.

L: Nej. Men - i arbetet här - när Du kom in på Crescent Tool - var det fackförening där då?
Unions?

Gustaf: Nej. Inte då.

L: Ingenting?

Gustaf: Inte då. Det började inte då förrän - det took 'le en tio år efter där innan dom börja med fackförening.

L: Var det mest svenska förmän på Crescent Tool?

Gustaf: Mhm. Alla. Alla svenska förmän. and the hammer shop-et - två som inte var svenskar, men; dom tala svenska!

L: Dom gjorde det.

Gustaf: Det var en tysk och en annan; one hette Sneider and one - I don't remember the other one. Well i alle fall, dom kunde förstå svenska dom också. Så dom tala inte svenska and så i 'all det; hamrarna går, Du talar inte mycket, så det took länge för mig 'te lära tala and

L: Var det ett bra arbete som Du lärde Dig fort?

Gustaf: O ja. I started. I started from bottnen. Jag börja från bottnen. Jag sopa golvet och tömde baxarna i (?) and drog in stål till smedjorna; 'smeerna', and jag körde en electrick truck, en lastbil där, en liten, där inne i 'buildningen se and - lite 'all av varje, vad som helst!

L: Så dagen gick fort då på Crescent Tool?

Gustaf: Dan gick fort - and - jag arbeta inte hårt - inte som jag gjorde i Sverige.

L: Inte det.

Gustaf: Jag minns - jag hade en stor bax full av trimming and jag tog den and lyfte opp den så där. Där kom en karl, det var en liten bakvänd gammel gubbe, så han sa: "Min gosse. Så här gör vi inte i Amerika. Akta ryggen"! sa han. Jag sa där: "Det var inte farligt. Jag brukar ju arbeta mycket hårdare än **det**" sa jag. Det var gamle Petterson, Karl Petterson, the old

L: Ägaren?

Gustaf: Han som börja 'faktoriet'; Crescent Tool.

L: Å han sa det?

Gustaf: Ja. Jag kände honom ju inte då ser Du!

L: Nähä.

Gustaf: But han kom och jag sa att jag var svensk. Han var smålänning.

L: Jaha.

Gustaf: and - så han sa: "akta ryggen", sa han, "så att Du inte fördärvar Dig". And - Gee! Jag tyckte ju att - jag arbeta inte hårt alls.

L: Hur mycket fick Du betalt då?

Gustaf: När jag jobba där så fick jag 48 cent i timmen och det var pengar!

L: 10 timmar om dan?

Gustaf: Well vi arbeta 8 timmar och 36 minuter om dan then. I don't know varför dom hade så, but that's what we did.

L: Och sen var det kaffe. Hade ni kafferast under förmiddagen?

Gustaf: Nä, inte den tiden.

L: Och lunch då, hur lång tid fick ni ta till lunch?

Gustaf: Dom hade ingenting. Dom börja klockan 7 till 12, 12 halv ett. 4.30. No. 3.36 I guess vi sluta för dan. Well - i alle fall. Crescent Tool was a good place to work.

L: Jaså det var bra, jämfört med dom andra ställena?

Gustaf: Ja. Jag vet inte. Jag vet inte. Jag har aldrig arbetat någon annanstans.

L: Nähä.

Gustaf: But det var alltid: Crescent Tools var en bra plats 'te och arbeta.

L: Du kunde ta hem mycket pengar i veckan då?

Gustaf: Well - jag brukar få 14 dollar i veckan. Så betalade jag 7 dollar i board and betalar 5 dollar på biljetten. Ja, jag hade två dollar i veckan.

L: Räckte det till cigaretter och till tobak?

Gustaf: Ja.

L: Kunde Du röka under arbetet?

Gustaf: Ja.

L: Du kunde det?

Gustaf: Ja.

L: det var inte farligt nej. Var tobaken billigare här?

Gustaf: Oh yes! Jag brukte rulla mina egna cigaretter här.

L: Å Du använde cigaretter här?

Gustaf: Det kostade inte mer än 5 10 cent! for a package.

L: Du rökte inte pipa här?

Gustaf: No.

L: Vad berodde det på?

Gustaf: No, it was (?).

L: Var det ingen som rökte pipa?

Gustaf: Not too many, no, it was one now and then.

L: Använde de snus under arbetet?

Gustaf: We - no.

L: Nej, men de andra arbetarna?

Gustaf: Ja, det was one gubbe. Han kunde spotta from här fram 'te fönstret!

L: Han sparade några steg.

Gustaf: He put in tobak, then he put in snuff; snus, on the top of that!

L: Han kunde med konsten! Hur länge stannade Du hos Engbergs innan Du flyttade in i ett eget rum?

Gustaf: -29 till -37.

L: Hos Engbergs?

Gustaf: I åtta år.

L: Jaså! Så Du kom bra överens då med Engbergs?

Gustaf: Oh yeah. Jaa.

L: Du var kvar i arbetet under hela depressionen?

Gustaf: Mhm.

L: Du var aldrig avlagd?

Gustaf: Yes. Vi var avlagda 1932. Jag var avlagd för ett helt år.

L: Ett helt år.

Gustaf: Då gick jag tillbaks till Sverige. Då hade jag just tjänat nog pengar and det kosta mig 140 dollar fram och tillbaks, så jag köpte en biljett, fram och tillbaks, så jag gick hem till Sverige då and stanna hemma i ett år.

L: Ett helt år!

Gustaf: Ja.

L: Hade Du räknat med att åka tillbaka eller att stanna i Sverige?

Gustaf: Ja. Jag hade betalat resan tillbaks, så jag var säker på att jag 'kunne komma tillbaks igen!

L: Ja men var Du inte rädd för det då? Det var ju dåliga tider då här?

Gustaf: No - but then; 'di skrev att 'di hade börjat på Crescent Tool igen. Dem låg allesammans, baserna, the - and everything.

L: Hela fabriken låg nere.

Gustaf: the formen. 'Hele fabriken stanna upp, but då börja dom på efter lite granna - and

L: Men då när Du blev avlagd, var Du inte rädd att det skulle bli dåligt i fortsättningen?

Gustaf: Jag 'kunne fått arbete på en farm, här, in Stillwater - gått där för maten, and - it didn't appeal to me. Jag skulle mjölkat kor - and - jag vet inte hur till mjölka! I went home, but I didn't have. Det var svårt att få arbete där hemma. Jag hjälpte bönderna lite. I got along.

L: Vad sa Du, när Du kom hem till Sverige, till Stafsinge, när folk frågade. hur är det i Amerika?

Gustaf: Vad sa dom? - ?

L: Ja. "Varför kommer Du tillbaka"? sa de det till Dig?

Gustaf: Ja. Ja.

L: De undrade varför Du kom tillbaka.

Gustaf: I heard that - mer eller mindre.

L: Vad sa Du då!

Gustaf: I said: Jag kan gå tillbaks. Jag är frilagd, but I got a ticket. I got a biljett!

L: Så det var ingen som åkte hit mera?

Gustaf: No.

L: Men; det var lika dåligt i Sverige?

Gustaf: Ja, det var dåligt i Sverige också.

L: Och det gick inte att få jobb i varken Göteborg, Varberg eller i Falkenberg.

Gustaf: No.

L: Dina föräldrar, levde dom fortfarande då?

Gustaf: Pappa hade dött and min syster hade dött. På den tiden. No! Pappa levde! men min syster hade dött, när jag var där första gången. But han dog right; rätt efter jag hade lämnat andre gången.

L: Hade han sin lilla gårdbit kvar?

Gustaf: Nej, då hade min bror tagit över.

L: Jaså han hade tagit över.

Gustaf: Ja.

L: Men han kunde heller inte klara sig på så liten mark

Gustaf: No.

L: Så han fick arbeta vid sidan om. Så Du stannade hemma då ett helt år

Gustaf: Ja.

L: och åkte tillbaka -33?

Gustaf: I think it was -33 ja, jag kom tillbaks.

L: Ja då kunde Du engelska när Du kom tillbaka andra gången.

Gustaf: Så jag klarade mig!

L: Du klarade Dig ja.

Gustaf: Jaa.

L: Ja.

Gustaf: Ja, då tog jag bussen from New York till Jamestown, så jag kunde se

L: Hur det såg ut ja.

Gustaf: landet.

L: Och då kom Du tillbaka till Engbergs igen?

Gustaf: Jaa. Ja.

L: Var Engberg ute och arbetade då?

Gustaf: Oh he was. Han arbeta.

L: De andra svenska pojkarna, som Du hade kommit i lag med när Du kom första gången, hade de besvärligheter med att få arbeten?

Gustaf: Yes! Dom brukte stå nere vid Brooklyn square - and - om det var någon som hade en dollar. Det var nära på farligt att gå ut en vanlig dag! "Låna mig 50 öre"! eller något så där. Det var ingen som hade något arbete! Det var inte många som hade något arbete!

L: Var det värst för ungarlarna?

Gustaf: Det var dåligt! Det var dåliga tider då.

L: Hur kunde de äta, för de var ju tvungna att ha ett mål mat om dagen? Vem gav dem mat. Alltså; hade de sällskap med någon, då var det väl så att flickorna, de kunde få jobb som hushållshjälp

Gustaf: Ja - well - they could.

L: och kunde hjälpa dem med lite mat då och då.

Gustaf: Ja.

L: Men om de inte kände någon, var tog de vägen?

Gustaf: Well. -

L: Ja kände nån, det är klart att de gjorde - men

Gustaf: Jag kan inte svara 'te allt hur dom gjorde det, för jag var ju ifrån 'et här i ett år. Det var den värsta tiden.

L: -32?

Gustaf: Det var den värsta tiden -32. See Jamestown, the Depression didn't hit Jamestown so quick as it did in the big cities, because the Depression in the big cities; they hit in -29 and we worked. Vi arbeta full tid up to -30, but then we were laid off from -30. Vi bara arbeta tre dagar i veckan for a long time - tills we finally stopped.

L: Och möbelfabrikerna, de var också nedlagda?

Gustaf: Ja, 'di var laid off också, jaa. Så jag vet inte hur Engbergs klarade sig det året.

L: The Unions, de kom inte in när det var dåliga tider?

Gustaf: Då efter, då efter I guess de började med fackföreningen; in -32, -33.

L: Vart kom de ifrån som ageterade för fackföreningar?

Gustaf: Well I don't know if they came - om dom kom från utsides, I don't think so. I think it was just the local.

L: Var det några svenskar med och ageterade och gick i spetsen för det?

Gustaf: Well I wasn't to much in it. I know there was some.

L: De kom in ifrån Sverige direkt, de som ageterade?

Gustaf: No. No no.

L: Inte det?

Gustaf: Nej.

L: Men senare: -34 och -35, då började det bli lite bättre?

Gustaf: Sen blev det bättre. But då - det var 'le -38 - -38 var det dåligt igen, after we got married.

L: Det var en stor strejk också på möbelfabrikerna här i Jamestown?

Gustaf: Yeah - they were out - but then - then I was a forman.

L: På Crescent Tool?

Gustaf: So I worked. There was a strike. - No. - Crescent Tool's strike, that was -46.

L: Å det var efter kriget.

Gustaf: There was 1946. We were out for about six months

L: Och då var det Union?

Gustaf: Ja då var det Union ja.

L: Jaha.

Gustaf: But I worked.

L: Som förman, Du ville inte vara med i the Union då?

Gustaf: No.

L: Så Du har aldrig varit med i the Union?

Gustaf: Well - in the beginning. In the beginning.

L: Var Du med.

Gustaf: Ja.

L: Men så fort Du blev förman, då ville Du inte vara med längre.

Gustaf: No, then You were out.

L: Vad sa arbetarna om det då?

Gustaf: Va?

L: Vad sa arbetarna om det då, att Du inte ville vara med i Union? Då var ju Du som en överklassare?

Gustaf: They just pushed You out, themselves.

L: Å, de ville inte ha Dig med?

Gustaf: You couldn't belong to the Union.

L: Nähä. Men då satt Du emellan the management och -

Gustaf: You've got to be good to them - and You've got to be good to them.

L: So how did it work?

Gustaf: Well it worked all right.

L: Men; då var Du ju tvungen att ändra åsikter? När Du var med och arbetade i the Union, då måste Du tjäna så mycket som möjligt - och senare så fick Du ju

Gustaf: I had a good. - I don't know how to say it. I heard the manager said: I was a good forman - and - they liked me.

L: Jaha. Så de respekterade vad Du gjorde.

Gustaf: Ja. I was never - Va?

L: Var Du fortfarande in the hammer shop?

Gustaf: Oh yeah. Oh yeah.

L: Jaha.

Gustaf: Ja.

L: Innan fackföreningen kom in, då fanns det inga sjukförsäkringar, ingen semester?

Gustaf: Oh yeah! Crescent tool hade semester, ända sen dom börja fabriken! Dom hade en veckas semester; 4 juli, med half pay, 'halvt betalning. So if You tjänar 50 'dollar i veckan så fick Du 25 'dollar den veckan Du var hemma and det var den ende platsen i Jamestown som dom hade betalt för semester.

L: Och det var ju utan fackföreningens krav?

Gustaf: **långt långt innan fackföreningen börja.**

L: **Vad berodde det på att det var så liberalt?**

Gustaf: **Well - Petterson; he had had - and he was. Han var från Sverige.**

L: **Han var smålänning?**

Gustaf: **Han var smålänning ja and - and - he figured det att: arbetarna, 'di skulle ha. Han tjäna pengar and han hade råd till det.**

L: **Jaha!**

Gustaf: **But det var ingen annan fabrik i hela Jamestown som hade semester, 'betalt semester. Ja 'di hade ju ingen semester even.**

L: **Nähä.**

Gustaf: **But - jag kan inte minnas vilket år det var. Vi fick 50 kronor, 50 dollar i julklapp,**

Anhörig: 1947.

Gustaf: **Jaså -47?**

Anhörig: **Ja.**

L: **Det var också före fackföreningen då?**

Gustaf: **Det var när dom börja fackföreningen. För han tyckte att dom hade så bra. Han följde med. Han betala mer än alla andra fabriker här - att de inte skulle ha fackförening.**

L: **Jaså han var inte för fackföreningen naturligtvis.**

Gustaf: **Han var inte för fackföreningen. Så - före jul - han sa: alla arbetare fick 50 kronor.**

L: **50 dollar ja.**

Gustaf: **50 dollar.**

L: **Jaha. Ja det var mycket pengar på den tiden.**

Gustaf: **På den tiden var det mycket pengar - ja. But dom börja efter det. It was just like this. The management and the Union, after they got the Union - fackföreningen. Vi var två 'grupper.**

L: **Det var det?**

Gustaf: **Ja. Before we was just like one family.**

L: **Och det fanns inga möjligheter för Petterson att stoppa the Union?**

Gustaf: **No.**

L: **Han kunde inte säga som så att: I'll take in a new man?**

Gustaf: **No. No he couldn't do that.**

L: **Varför kunde han inte göra det?**

Gustaf: **He couldn't do that.**

L: **Var det en lag? a national law?**

Gustaf: **Ja. You couldn't talk against the Union. They had the upper hands. If You did, then You got bojkot.**

L: **Och han kunde inte leverera sina varor då till andra affärer? Eller på vilket vis kunde de stoppa'n? Det var emot lagen att förbjuda the unions?**

Gustaf: **Ja.**

L: **Jaha.**

Gustaf: **Ja.**

L: "Skiljemuren" var redan byggd då: the Union på ena sidan och the management på den andra. När Du såg the Union komma in, var Du för den?

Gustaf: No I don't think I should talk about it.

L: Alltså detta är historia - vet Du.

Gustaf: Va?

L: This is the history only. Only for the history.

Gustaf: The Union was good, in the beginning. It was good - because it real stopped. But -

L: Arbetarna hade alltså dåliga villkor?

Gustaf: Ja. Ja. During the Depression, then it was dåligt här i Jamestown också. I didn't. I didn't work for it. I didn't arbeta för anything like that, because I was in Sweden that summer. But I heard - there was many of them - dom arbeta för 5 och 6 öre; cent i timmen.

L: Bara för att få några

Gustaf: Just för att kunna arbeta! And. - Dom fabrikena - 'di tjänar pengar på dom.

L: Dom tjänar pengar, fabrikena.

Gustaf: Ja då tjänar dom pengar. Så där när dom börja med union så fick 'di ju betala mera och mera.

L: Så fabriksägarna, de drog nytta utav den svåra tiden och pressade arbetarna för att komma fram.

Gustaf: That's right.

L: Men;de säger ju alltid det - vet Du - att fabrikena, och the management, de måste alltid ha en stor förtjänst, så att de kan göra nyinvesteringar och sådant. Men på den tiden var det inte det, utan -

Gustaf: No. Nej.

L: Jaha. Så kraven var inte stora då, till en början?

Gustaf: No, inte i början.

L: Det var mänskliga krav som måste ha kommit - ja.

Gustaf: Ja.

L: Men sedan så började det bli bättre 1939, och -40

Gustaf: Å - ja!

L: När kriget kom in?

Gustaf: Well när kriget kom in - then - then

L: Vad hade fackföreningen för makt då? Då kunde De inte strejka under kriget.

Gustaf: Well - dom var inte så starka då, som dom är nu.

L: Nähä.

Gustaf: Nej, det var dom inte, but; det var en fackförening i alla fall.

L: Men det förekom inga strejker då?

Gustaf: Va?

L: Det förekom inga strejker under kriget?

Gustaf: Nej, nej Du kunde inte. Nej Du kunde inte strejka.

L: Men det var ingen lag emot strejker, att de skulle vara patriotiska och hjälpa till?

Gustaf: No. No. If they went out in strike, then they lost, they didn't get enough orders.

L: Å - på så vis ja. Det var på **det** viset det fungerade.

Gustaf: Ja.

L: Och då var fabrikationen helt omlagd?

Gustaf: Ja.

L: Och då gjorde både fabriksarbetare och ägare pengar?

Gustaf: Ja då tjäna dom pengar. Ja.

L: För att då var det full sysselsättning och då började också fruntimrena att arbeta i fabrikerna?
Gustaf: What did?
L: The women
Gustaf: Oh yeah.
L: started to
Gustaf: That's when the women came in the shops.
L: That was the beginning?
Gustaf: That was the beginning.
L: They should never had!
Gustaf: No. No. That spoiled a lot of families -'familjer.
L: Det gjorde det.
Gustaf: Because: they stayed there. They didn't get out after the war. They liked to work and let the kids run.
L: Så i en familj där bägge två arbetade, de gjorde pengar?
Gustaf: Yeah, sure, and they still do! The women is still working in the shops and (? överhoppat) and; they can't get them out!
L: Det var då de började bygga two car garage?
Gustaf: That's right! And one on the street!
L: Hes and hers!
Gustaf: That's right!

L: Så då var Du förman under kriget?
Gustaf: Ja. I studied at the nights.
L: Jaha.
Gustaf: And then - and then when the war ended, then I

L: Det betydde det att: när Du blev förman då; Gustaf, då satt Du emellan två eldar där.
Gustaf: Oh yeah. All formen do that.
L: De hade kunnat sagt till Dig att: We don't like You any more, out You go! and the Union couldn't protect You?
Gustaf: That's right.
L: So You took a big chance?
Gustaf: Better You take a chance. You take a chance.
L: Betalade de Dig tillräckligt tyckte Du?
Gustaf: Oh yeah, You got - but - like now, there was a strike for six weeks. Well - they let us work! They let the formen work!
L: Jaha.
Gustaf: So we drew our pay and there was strike twice - what it matters and then they didn't let us work, so we stayed home, but we still drew our pay see, so we
L: Vad hade fackföreningen då för krav?
Gustaf: Well; they
L: De ville ha mera betalt.
Gustaf: Ja, betalt and pension and (sv) pension and there was a lot of things they got
L: Sjukförsäkring?
Gustaf: But they didn't take it to long though, at that strike.
L: Fick de vad de ville ha?
Gustaf: Well - half and half.
L: Half and half. Fick Du också lönepåslag?
Gustaf: Oh we all got (? utelämnat).

L: På samma gång?

Gustaf: Yeah. (? Utelämnat).

L: And You stayed along!

Gustaf: So we (?) on it!

L: Så under den tid då Du arbetade för Crescent Tool så fick Du löneförhöjningar automatiskt?

Gustaf: Oh yeah. Yeah.

L: Så Du behövde inte springa med the picket line?

Gustaf: Oh no. Oh no.

L: So You did it all right!

Gustaf: I still. I still are born ten years to early, because I never was paid what they get now.

Now it's sky high. We never made that money, 20 years ago, as they do now.

L: Nej, de ligger högre.

Gustaf: Yeah, but

L: Tror Du att fackföreningen hade för stora krav för 10 15 år sedan? Nu har de inte så stora krav, därför att nu vågar de inte. Men för en 10 15 år sen?

Gustaf: It's better they had worked and had any job.

L: It went over board.

Gustaf: Well - I don't

L: Vad hände vid t ex Art Metal?

Gustaf: Ja - that's

L: Det var ju en stor fabrik.

Gustaf: Ja.

L: Det var en av de största.

Gustaf: Ja.

L: Den var större än Crescent Tool.

Gustaf: Ja.

L: Och den gick ju så fantastiskt bra.

Gustaf: Ja.

L: Vad hände där?

Gustaf: Ja! - Fackföreningen. I won't say it to anybody - but - don't spread it.

L: Du tror inte att det var the management?

Gustaf: Well - both. Both - mabee. And it was the same at Crescent Tool. Karl dog.

L: Ja. Så Karl Petterson, han dog.

Gustaf: Han dog. Han dog 1933? -3? - -2? - 1932.

L: Han var en gammal man redan då?

Gustaf: Oh yeah, he was old, but; Marvin, hes son, took over.

L: Jaha.

Gustaf: Well. He was not Karl Petterson, the old man. He was out in the shop! and he talked to everybody and they was all Swedish and he talked Swedish and - there was just one family. But Marvin - he never went out to the shop and talked to the workers.

L: Han gick aldrig ut där på golvet då?

Gustaf: No. Never. He was in hes office, that's all. But when he got to know anybody good, then he was hes best friend. It took a long time for him to be a acquainted with somebody, but when he got really acquainted with somebody, he was the best friend to him.

L: You worked as a forman, did You get acquainted with him?

Gustaf: Oh yes. Yes - and he liked me.

L: Jaha. So he could rely on You.

Gustaf: Yeah. I liked him too!

L: For how long did he continue then?

Gustaf: Well he - when they sold the shop. - - I don't know.

L: So then he sold it?

Gustaf: Well - he sold it. How many years ago is it? - 25? 1960.

L: 1960.

Gustaf: I believe so, around that time, anyhow, they sold it in 1960. Can You figure that out?

L: 1960?

Gustaf: I believe so - around that time anyhow - - they sold it in 1960.

L: He retired then?

Gustaf: Yeah then he retired.

L: Was he old enough to retire?

Gustaf: Well - he was old enough, but - he had cancer, so he died.

L: Oh I see. He had no children?

Gustaf: Yeah, he had two boys, but nobody wanted to take over.

L: Was it hard for Marvin Petterson to take over after his father, do You think? What did they do different. In other words: his father worked on the shop floor, You said, but his son, he had a different idea.

Gustaf: Marvin?

L: Yes.

Gustaf: No! I think he had just about the same.

L: About the same?

Gustaf: They went in the same way, as they did before. The only thing was the nationality. He was born here in the country, - and he was not.

L: Did he talk Swedish?

Gustaf: Oh yeah, he talked Swedish.

L: He did?

Gustaf: Yeah - but - not as good as the old man!

L: Ni var mest svenskar nere i Crescent Tool?

Gustaf: Years back de var **alla svenskar**.

L: Ja.

Gustaf: And de var alla 'Skandinavien, I can say. Det var norskar and danskar and finskar and svenskar.

L: Var det många norskar och danskar där!

Gustaf: Åh yeah, there was, but 'di alla talar svenska - se.

L: Jaså. Jaha.

Gustaf: Om det var en norsk, Du kunde inte 'säg, för han talar svenska. Om det var en finne, han talar svenska. And 'dem talar svenska allihopa se. Det gör dom här i stan!

L: Ja ja.

Gustaf: Ja. All over. And - Then; when the war started, then there came inspectors from the government in and - well - they had the governments orders. So he said: "We don't see any Italian people here. We don't see any Negroes here". "No. Karl Petterson, the founder of this shop, it was his wish that there was just going to be Scandinavian people working here". Then they said: "You can't do that if You want to have any governments order. You've got to hire

anybody who comes along and asks for a job and is suitable for it. So; then they had to start to take in everybody.

L: So that's why everybody came in then.

Gustaf: Yeah.

L: They couldn't refuse anybody.

Gustaf: They couldn't refuse anybody.

L: So what happened then, when the first Italians came in to the Swedes, and the Finns and the Norwegians?

Gustaf: Well - there wasn't too many of them, so You still were mostly Swedish!

L: What kind of jobs did they get then?

Gustaf: Well - they got

L: They started from the beginning?

Gustaf: Where ever it was a job open, then they got it.

L: Du var förman där, Du kunde se hur mycket de presterade.

Gustaf: Oh yes. Well Du ser; they had a piece work. They had piece work. So the more they worked, the more money they got. That's the way that it worked.

L: So You had a base pay though per hour?

Gustaf: All piece work. You get **so much** for hundred pieces. So if he was a hard worker he could get more, but then when the Union came in, then they stopped. You couldn't do more than **so much**.

L: You could do so many players an hour?

Gustaf: Yeah.

L: Did the Union demand it less per hour, or more?

Gustaf: Less.

L: Less! For the same pay?

Gustaf: Yes.

L: Oh I see. Jaha. You couldn't really see a differens between a Swede and an Italian?

Gustaf: Oh - no. Oh no. But; The Italians. You can't see the differens now!

L: No, but I mean: when they started?

Gustaf: Years, years back, when they came from Italy, if they were born in Italy,

L: Yes.

Gustaf: there You saw the differens.

L: Did they work slower - or?

Gustaf: Well...

L: Or how could You?

Gustaf: It was all right if there were one or two or three, but if they got to many,

L: on the same spot.

Gustaf: Yeah. And they (?) together.

L: Did they slow down the production then?

Gustaf: No. No I won't say that really.

L: But the Swedes though, they didn't back off!

Gustaf: Well.

L: But they had to!

Gustaf: They had to.

L: And then, more and more, - in the 50s and 60s - there came all kinds of

Gustaf: Yeah, all kinds, they were all mixed, just like they are now.

L: And the Swedish disappeared in their talk?

Gustaf: Well they didn't disappear, but they got mixed up. There's no differens between them now.

L: No not now, but I mean;

Gustaf: Not even the colored. They are mixed everybody too!

L: But there isn't to many colored people here though in Jamestown.

Gustaf: Not to many, but: they are all right!

L: Where did they come from - Buffalo, or?

Gustaf: There came a lot of them from Buffalo.

L: From other places, like Cleveland and Pittsburgh, did they come to Jamestown?

Gustaf: No I think; not to many, because Jamestown; they've ever paid quite as much. It cost more to live in Cleveland and in Buffalo and they pay more there. So - in Jamestown, it don't cost so much to live and they don't pay so much either.

L: I see.

Gustaf: I could have got a job as a superintendent in Detroit! in a (?) shop, but I didn't take it.

L: You didn't want to move away?

Gustaf: No. Well. We decided that.

L: So it's less expensive to live here then. In other words: You can make more money in that way?

Gustaf: There's more expensive (? Utelämnat).

L: But the worker, who is looking for a job, he's looking for the highest pay. He doesn't look for how much (?) for the gas and electricity. It comes after he have moved.

Gustaf: Yeah.

L: Did You discuss politics in the factory?

Gustaf: No, not to much. I never 'do.

L: How about when You ate Your lunch and when You brought Your lunch? Did You sit in a big circle on the floor?

Gustaf: No, we made piece, what ever we could, at that time. We didn't have a lunch room, or anything.

L: Not at that time?

Gustaf: No not at that time.

L: And in many times You ate when the mashines were running too?

Gustaf: Oh they had, they always (? utelämnat). Many fellows - I don't think they had any breakfast home in the morning and then about nine o'clock they had a coffee hour, before noon. In the hammer shop we could have - say; nine o'clock - we got through with the heat. We could stop and have a coffee. And then, by nine o'clock, in between nine and ten, we all sit down and have breakfast! They took half an hour, or ten minutes! And then there was the same thing in the afternoon, then we had another coffee break. But

L: But then, when the Union came in, You had to go by the law though?

Gustaf: No. We couldn't have a special set time. We just had **to go** in the hammer shop. In the other shop, in the rest of the shop, they had a, (ten minutes after nine), they had a coffee break. But in the hammer shop - No. When ever You could do a packet.

L: I see.

Gustaf: Because when You had bars in the fire, You got to smida medan det var varmt.

L: Ja ja. Annars kallnar dom fort då - vet Du.

Gustaf: Ja.

L: There was a high production then.

Gustaf: Oh yes.

L: The Crescent Tool went over the world.

Gustaf: We had 44 hammers there.

L: What is it with this Crescent rensh? What is the story behind it? Did Karl Petterson bring it from Sweden? What is Your story?

Gustaf: I guess so. That's what I heard.

L: Is it true?

Gustaf: That's what I understand, that he got a Backo rensh.

L: Backo?

Gustaf: Yeah. That he brought it from Sweden, (? utelämnat).

L: Did You see it in Sweden before You left?

Gustaf: No. No. But; - that's what I heard and that's all I can say. I'm not sure about it.

L: And that was the bestseller, this rensh?

Gustaf: Yeah, it's a good ones.

L: So he got big orders from the manufacturies?

Gustaf: Oh yeah. They sold. Years back they sold tools all over the hole world and during the war, then (? Överhoppat). They had a good trade. They had a very good trade.

L: And good steel was used?

Gustaf: Good steel.

L: Where did they get the steel from?

Gustaf: Well they bought it, they bought it from Buffalo and they bought it from Cleveland - and - I don't know. They bought good steel.

L: It was nothing imported from Sweden?

Gustaf: They tried it, - but - it costs to much.

L: Oh it was to expensive.

Gustaf: It costs to much to buy it from Sweden. And there was very different tools. He bought a little bit, years back.

L: And You could see the differens in the quality?

Gustaf: Yeah. You know - the Swedish steel - You can't work it. Like when You weld to pieces together. The steel You got here, You got a welding compound and if You want to weld it to eachother, by hand. In Sweden, You just take to pieces up en put them together, like this, and hammer them down.

L: You can't do it with the American steel?

Gustaf: (? Utelämnat).

L: Oh I see, so this is the differens.

Gustaf: Yeah.

L: There's a lot of differens.

Gustaf: A lot of differences. But; like I said: it costs to much. He tried it, now and then.

L: During which years was the highest selling from the factory? the highest volume? Was it in the 50s, the 40s or the 60s?

Gustaf: I think it was when I quitt, about -69, because: there was over 900 workers.

L: Oh 900!

Gustaf: There was 900 workers when I quitt and there was 400 when I started!

L: And now, it's still

Gustaf: Nothing.

L: When did they close?

Gustaf: Two years ago.

L: And it's gone?

Gustaf: It's gone. They are going to turn down the building, around the building.

L: So, You mean: they don't make the Crescent tools any more?

Gustaf: No.

L: Nobody bought it?

Gustaf: There's other factories who had bought it, but I think half of the buildings are standing empty.

L: But they don't produce any Crescent tools?

Gustaf: No. (? Utelämnat) or tool factories in Jamestown any more and that's a shame, because they were big producers.

L: What happened to all those workers? Did they leave Jamestown?

Gustaf: They were spread out. I don't know. I don't know where they are now.

L: Which organizations did You belong to? You had Hallandsklubben here, it was a local club.

Gustaf: Thule.

L: Thule lodge.

Gustaf: Yeah.

L: You didn't belong to the Vikings?

Gustaf: No. No.

L: Thule lodge. When did You join Thule lodge?

Gustaf: 1929!

L: Right away!

Gustaf: A week after I came to America! They just brought me down to Thule.

L: Wasn't it a benefit to belong to a lodge and meet all the people there?

Gustaf: Oh yeah, at **that** time. At that time. If You got sick (? utelämnat) and You could live on that, at that time, if it happened. Now it don't, but - everybody was Swedes - and green Swedes, so that's where we went. And we had dances together and we tried to keep up a lot. The life wasn't good then. We didn't have the money. But we got through it. There was only men, Thule was only a men lodge. Then we decided we was going to take in women and after that they picked up.

L: But the ladies, they had their own lodge though in Wasa?

Gustaf: Yeah.

L: The womens lodge.

Gustaf: Yeah - but they are gone. The lodge now is Hercules!

L: Hercules.

Gustaf: They went in with Thule.

L: Thule, ja.

Gustaf: That was a men lodge, but then Flora went in with Thule. That's the ladies lodge.

L: Yes.

Gustaf: So they went in with Thule. So now I don't think there is too many mens' lodges left.

L: No. When You came over, You didn't join the church then? You stayed out of the church life?

Gustaf: Well - we did go to the church - but we didn't join, before; I think it was 1950, we joined.

L: When You were married?

Gustaf: The Sion Covenant.

Gustafs hustru Tyra: No we joined. When You went to Sweden,

Gustaf: We hadn't join then.

Gustafs hustru Tyra: I mean: Dagmar was living with us and she was with us at the church always.

L: Hur träffade Du Din fru; flickan från Vännäs!

Gustaf: You know: the workers. The workers had a hall up on the 2nd street. They used to have dance there just every Saturday.

L: You mean: the workers in the Union - or?

Gustaf: Well - they called themselves Workers. I don't know if they were, or not, I think it was mostly. You know: they had a football game here and; one was the Workers and one was the Reds. Well - they called it The Workers and they used to rent a hall up on the 2nd street and had dances. So I went there one time - and - and she spotted me! Well we got together in that way.

L: Jaha. Så ni gifte er då.

Gustaf: We didn't get marry right away. It took us - I don't know how long and we had a good, good year after that.

Gustafs hustru Tyra: We got married 1937.

L: 1937 och vilken präst vigde er?

Gustafs hustru Tyra: I beg Your pardon!

L: Vilken präst vigde er då?

Gustafs hustru Tyra: .. From the Lutheran church, First Lutheran church.

L: Oh First Lutheran.

Gustaf: Well the First Lutheran church yes.

Gustafs hustru Tyra: I don't remember hes name.

L: Lincoln?

Gustafs hustru Tyra: No. No! After Lincoln.

L: Å - efter Lincoln.

Gustafs hustru Tyra: It's so common, it's a Swedish name.

L: Inte Westerberg väl!

Gustafs hustru Tyra: No.

Gustaf: No, that was before.

L: Det var före Westerberg.

Gustafs hustru Tyra: Före Westerberg.

L: Jaha. Ja, den känner jag inte till då.

Gustafs hustru Tyra: Can You? I'm gona say -Burg? -Berg?

Gustaf: Wasn't it Swanson!

Gustafs hustru Tyra: But that was not so far.

L: Mister Swanson?

Gustaf: Ja.

L: Jaha ja! Och ni har en son?

Båda: Ja.

L: Jaha. Men sen köpte Du en liten farm också ute i Ashville, eller var var det nånstans - utanför Jamestown?

Gustaf: I did. I only had that one summer and I worked to hard, so I got sick. Tyra!

Gustafs hustru Tyra: I know that You're talking about the farm.

L: Yeah the farm.

Gustaf: Du menar up on?

Gustafs hustru Tyra: In Driftwood?

Gustaf: Driftwood? Yeah.

L: I only know You mensioned that You bought a farm.

Gustaf: Yeah we did, we did have a farm there, but that was quite a few years ago.

L: Oh I see.

Gustaf: Yeah. I didn't have it to long.

L: But You intended to stay there?

Gustaf: That was before I was forman and I started on the Hammer and worked hard the hole day. I couldn't give up that job, and I worked on the farm.

L: And that was to much.

Gustaf: It was before the tractors came out, so I had horses

L: Oh, I see!

Gustaf: and a lot of hard work. We didn't know better. I had milk cows! I had seven milk cows! but; I should have sold them and rased up (?). That hadn't been so much work, but; I didn't, so. I went up at 4.30, 5 o'clock.

L: And milked the cows?

Gustaf: Milked the cows and went to the shop 7 o'clock. Home 10 o'clock in the evening! (? Utelämnat). So that was the end of that.

L: Your whife had to work on the farm too then?

Gustaf: Well she helped me. She helped me to milk. She is a good 'mjölker.

L: Jaså.

Gustaf: She took the first prize down by the mall! They had a cow there, that anybody could 'mjölk, the most, in **so many**

L: Minutes.

Gustaf: minutes.

L: And she won!

Gustaf: Tyra! Go ahead! So she did. She got milk in a quart bottle! The others didn't get that much!

L: Were there many that could milk here?

Gustaf: No. There was a boy! A boy. He couldn't be more than about 14 years old or something. He did pretty good - but - she doubled it!

L: She had a good cow than.

Gustaf: Well - she can 'mjölk!

L: But: it was to much than to have a farm and to go to the work. Too many hours.

Gustaf: If I had sold the milk cows and had (?).

L: Then You had been all right.

Gustaf: Yeah.

Gustafs hustru Tyra: I had have gone to work too - You know.

Gustaf: She was a nurse.

Gustafs hustru Tyra: I took up a licens Practical nurses.

L: I see. So You worked Years ago too then?

Gustafs hustru Tyra: But at that time I wasn't.

L: No.

Gustafs hustru Tyra: No.

L: So it was to much then.

Gustaf: It was to much then. But then, when I quitt farming, and they apointed me a forman, I gained on that thing.

L: I see. You are one of the charter members of Hallandsklubben.

Gustaf: Well I joined the first meeting they had.

L: That was in 19?

Gustaf: -43.

L: -43.

Gustaf: In November.

L: And there were a lot of hallänningar then in Jamestown.

Gustaf: Yeah, there was.

L: All over the town.

Gustaf: And - fruarna - or what ever. If one of them was hallänning. En av dem.

L: Now a days: there's only You,

Gustaf: Ingeborg, she is the one who wanted to start the Halland club and talked about it. We talked about it. Up by the Erie sjön, they had allting där!

L: Yes.

Gustaf: And - then they started to talk about a Halland club, that we just should start a Halland club and they organized the first meeting, in november 1943 and than they tried to contact as many hallänningar as they could. So we - we joined and there was many others who joined. But - we are the only ones - me and Tyra - who joined - in November.

L: November.

Gustaf: But; then, there is some who joined in December, there is one: Mrs Hanson, she joined in December, Gustav Engberg; he joined in December, but that's a month after us. So in the (?): anybody who joined in November, the first meeting, that's a charter member. That means that we are the charter members.

L: How many are left? You are one, Ingeborg Nelson is

Gustaf: and - Hildur Wahlström. Födda i Halland.

L: Three still living here in Jamestown.

Gustaf: Yeah.

L: And Only three left then?

Gustaf: Yeah.

L: And then Herb Anderson, he is in Sweden, and in Florida in the winter time.

Gustaf: Yeah.

L: So he doesn't attend any meetings?

Gustaf: They don't come here to Jamestown now.

L: But You still meet in the Hall!

Gustaf: Yeah.

Transkriberat från kassettband 2012-07-18 /O-KS